

ORDIZIAKO MENDIZALEAK 75 URTE EMANKORRAK

Ramón Olano Larrañagarentzat, lagun maitagarria. Ana, Irene eta Inazioarentzat, hainbeste maite zintuzten eta maite zaituste. Ziur nago zauden tokitik, irribarretsu, ni zuzentzen eta bide irisgarrietan gidatuko nauzula, letrak lotzen, datak zuzentzen, izenak aurkitzen, horrela lerro hauek idazterakoan gailurra egin ahal izateko.

Ordiziako mendizale guztientzat, izan direnentzat eta direnentzat. Sugarra piztu zutenentzat eta egoera guztietan sugarra piztuta eduki dutenentzat. Horiek guztientzat. **GOGOAN BETI**

MENDI SACRALIZATUAK, MITOLOGIA, GARRANTZI MILITARRA

Gizateriaren historia beti egon da mendiei lotua, izaera jainko-erlijiosoarekin edo mitologikoarekin, ekonomiarekin, baita izaera militarrekin ere. Gizakia mendietan egotearen lehen aurrekariak duela 5.000 urte baino gehiagokoak dira, Europan zehar aurkitu diren monumentu megalitikoaren arabera. Gure inguru hurbilean ugariak dira **Aizkorri, Altzania, Aralar, Aratz, Ataun-Burunda, Brinkola-Zegama eta Murumendin** aurkitutako artzaintza jarduerak.

Hiru erlijio monoteisten sortzaileen funtsezko errebelazioak, beste esperientzia mistiko askoren artean, mendi batean gertatu dira. **Sinai mendiaren gailurrean, Moisesek** Legearen taulak jaso zituen (Hamar Mandamenduak). **Jesus**, itxuraldatzeko, **Tabor mendira** igo zen. Eta **Mahomak** Korana jaso zuen **Hira mendiko** bakardadean, Gabriel goiaingeruaren errebelazio batengatik.

Hinduistek eta budistek unibertso baten erdigunea sortu zuten **Kailas mendiaren inguruan**, Himalaian (jainkoen mendia), **Andeetako sumendietan** ia 6.000 metrora, aldare, ofrenda eta sakrifizioen arrastoak aurkitu dira, eta Zeelanda Berriko **maoriek** euren sumendietako batzuk sakratu egin zituzten.

Eta mendietan du bizilekua **Marik**, euskal unibertso mitologiko osoko jainko nagusiak. Gure mitologiako mitorik zaharretako bat da, ziur asko sustraiak artzain neolitikoen kultura zaharretan hondoratzen dituenak. Lurrari, kobei eta mendiei estuki lotutako jainkoa da. Ez da kasualitatea, jainkosak, tontor nagusien sakonean dauden haitzulo askotan bizilekua izatea, antzina, **Murumendi, Anboto, Aketegi edo Txindokin**, honen bizilekua **Marizulo** deitzen delarik. **Ama Lurrarekiko** antzinako gurtza baten pertsonifikazioa izan liteke, gure arbasoek mendi sakratuekiko izan zuten gurtzan isla izan zezakeena.

Alderdi militarri dagokionez, oraindik ere, **Anibal** kartagotar buruzagiaren balentriak durundatzen du, 30.000 soldaduko armada baten buru, 38 elefante eta 15.000 zaldirekin, **Alpeak zeharkatzen dituena, Traversetteko** lepotik (2.950 metro), K. a. 218ko urrian. K. a. II. Gerra Punikoaren hasieran, Italia inbaditu eta Erromari kolpe hilgarri bat emateko asmoz. Bere balentria sinestezina, Antzinaroko ekintza militar nabarmenetako bat bezala gogoratzen da.

Hurbilago, balio estrategiko handiko eta ia menderaezina den lekuetan, **Auza-Gaztelu eta Jentilbaratza gazteluak** ditugu, Aralarerako bi sarbide garrantzitsu gordetzen dituztenak.

MENDIZALETASUNAREN EGUNSENTIA EUSKADIN

Mendizaletasunaren jatorria gizakiaren bizitzaren hasieran bertan dago, gizakia haitzuloak uzten hasten denean mantenua lortzeko eta bizirik irauteko. Ehiza, eta, geroago, artzaintza, dira gizakia haranetan zehar ibiltzera eta mendietara igotzera behartzen duten bi zereginak, horrela aurremendizaletasun bat gauzatuz, beranduago espirituaren bizitzaile eta gorputzaren indartzaile izango zenaren kirolaren aitzindaria izan zena, beti askatasun sentsazioarekin lotua.

Guri dagokigunez, **euskal mendizaletasunaren historia XIX. mendearen amaieran** has daiteke. Garai hartan, Euskal Herriko hiribildu jendetsuenetako biztanle batzuk jaiegunetan mendira irteten hasten dira, hiriguneetan falta diren solaz eta lasaitasunaren bila. Gure mendietan barreiatuta dauden ermita eta santutegi ugari jende asko erakartzen dute euren onomastikaren egunean, ez debozior bakarrik, baita espasio eta dibertimendu bila ere bai. Gure inguruan **Larraitz, Altzagarate, Liernia, Aralarko San Migel edo Arantzazu** izan daitezke adibide.

Jada ez da mendira soilik janari bila joaten. Errekak, zelai berdeak, kolore aldakorreko basoak, artzainen txabolak, gailurretatik ikusten diren panoramikak, altueretan arnasten den askatasun sentsazioa, eta naturak eskaintzen dituen beste xarma batzuk oinezkoa azpiratzen hasten dira, zeinak, batzuetan, kilometro asko egiten baititu errepidez benetako mendira hurbiltzeko. **Komunikaziorik** eta ibilgailu egokirik ez zegoenez, garai hartan **mendizale-ibiltaria** mendizalea bera baino ugariagoa zen.

Euskal Herriko egitura orografikoak, batez ere Gipuzkoan eta Bizkaian, herrietatik hurbil dauden mendi ugariarekin, baserriz beteta eta, ondorioz, bide eta bidezidor ibilgarriez josita, mendizale eta naturazale askori sarbidea erraztuko die.

Eta XX. mendea alboratzen hasten denean, ordura arte indibidualista izan zen mendizalea elkartzen hasten da, beranduago **mendizale elkarteak** izango direnak eratzeko. **Elkarte Zientifikoaren Elkarte Katalanistaren (Centro Excursionista Catalán)** hilarriari jarraituz, 1876an sortua, Espainiako lehen elkarte kultural-txangozalea, edo **1886an Guadarrama aztertzeko Lagunen Elkarte**a, horiek, aldi berean, elkarte britainiarren adibidea jarraituz, mendizale taldeak sortzen joango dira, hasiera batean beste kirol elkarte batzuen baitan antolatuak, futbolarekin lotuak batez ere. Horrela sortu ziren lehen mendizale taldeak Tolosan, Eibarren, Bilbon, Iruñean eta abar, Tolosa Club de Foot-Ball, Club Deportivo Eibar, Club Deportivo Bilbao, Osasuna eta beste elkarte batzuekin.

Aralar, Aitzgorri, Gorbeia, Ernio, Anboto, Uzturre, Murumendi eta beste hainbat mendi gero eta mendizale gehiagok bisitatzen ditu.

Antxon Bandrés Azkue, Bilbon bizi den tolosarra, euskal mendizaletasunaren benetako aitzindaria dela esan daiteke. 1901ean Gorbeia mendiaren gailurrean eraiki zen lehen gurutze handia, eta 1912an, Antxon Bandresek, Bilbao Kirol Klubeko presidentea, mendi horretara espedizio handi bat antolatu zuen, non 145 mendizalek parte hartu zuten, gehienak Bilboko burgesiako kideak, Gorbeiaren magalera joateko ibilgailuak zituzten bakarrak.

Txangoak arrakasta handia izan zuen, eta, bi urte geroago, Bandresek euskal mendizaletasunaren garapenean hainbesteko garrantzia izan behar zuena ezarri zuen: Mendi Lehiaketak. 1914ko irailaren 30ean, Ganekogorta mendiaren tontorrean, urte batean 15 mendi ezberdinen lehiaketa egiteko oinarriak irakurri ziren. Lau urte geroago, 1918an, **Ehun Mendien Lehiaketa** sortu zen, gutxienez bost urteko eta gehienez hamar urteko epean egin beharrekoa. Mendiko lehiaketa hauek, denboran

mantendu direnak, Espainiako Gerra Zibilak sortutako parentesia izan ezik, euskal mendizaleak bere kirol kultura ikasi eta aberasteko balio izan zuten.

Euskal mendizaletasunaren garapenean funtsezko mugarrria izango da **Euskal Herriko eta Nafarroako Alpinismo Federazioa** sortzea. Erakunde hori **1924ko maiatzaren 18an** eratu zen **Elgetan**, penintsulako lau probintzietako mendi-elkarteak integratuz, Euskal Herrian mota horretako lehen saiakera izan zena. Lehendakaria **Antxon Bandrés** izan zen, sortzaile eta animatzaile nekaezina, eta egoitza Bilbon ezarri zen; gainerako probintzietako bakoitzean, berriz, Zuzendaritza Batzorde bat ezarri zen, Gipuzkoan Eibarren zegoena.

Horixe da, lurraldeen arabera, **1924an** Federazioa sortu zen unean zenbat sozietate eta bazkide zeuden.

Lurraldea	Elkarte kopurua	Bazkide kopurua
Araba	3	137
Bizkaia	37	2.063
Gipuzkoa	32	1.109
Nafarroa	3	114
Guztira	75	3.423
Iturria: Pyrenaica		

Horiei guztiei Salinas-Bielsako (Huesca) Mataire kluba eta Bartzelonako Solar Vasco-Navarro kluba gehitu behar zaizkie.

ORDIZIAKO MENDIZALETASUNA BIDEA EGITEN HASTEN DA

Ordizia ez zen salbuespena izan, eta mendizaletasunarekin lotutako jarduerak antolatzen hasi ziren herriko bi kirol erakunde.

Horrela, haurdunaldi luze baten ondoren, lan isil eta goraiagarrian, ordiziar talde batek **Ordiziako Kirol Kluba** eratzean (1923ko ekaina) herrikide askoren ametsa eta nahiak gauzatu zituen. Batez ere, **alpinismoa**, atletismoa, pedestrismoa eta abar alde batera utzi gabe, futbola eta pilota lantzeko ahalegina egingo lukeen kluba. Juan Beitia kronikagilea buru zuen enpresa laudagarri horretan, Churruca, presidentea, Pérez, Iruin, Lazcano, Lecuona eta Jauregui zeuden tartean, eta horrek erakundearen arrakasta bermatzen zuen. Horretarako, beharrezkoa ikusten zuten elkarte ordiziar guztiek bat egitea, fronte bakarra osatuz, eta Udalaren laguntza izatea. Era berean, gizarteak lokal propioa izan behar zuela uste zuten, era guztietako jarduerak garatu ahal izateko. Une horretan elkarteak 186 bazkide zituen eta kopurua handitzen zihoan.

Ekainean bertan C.D. Ordizia hasiberriak bere lehen jarduera ofiziala egin zuen, Aralarrera mendi ibilaldi bat. Gero Larraitzeko belardietan erromeria handi bat ospatu zen. Ekitaldi horretarako irteera Plaza Nagusian egin zen, goizeko sei eta erdietan. Ez zen falta kronikariak parte-hartzaileei ematen zien hats sarkastikoa. ¡Animo pirineistak! Oxigenoa botilaratzera, gero jaiak iristen direla...

Abuztuaren 26an, **Bidaniako jaietan** (gaur Bidania-Goiatz), bigarren mendi irteera egiten dute, oraingoan Ernio mendira. Egitaraua honakoa izan zen: Foruen pasealekuko irteera goizeko 3etan. Vidanian seiren mezetara joatea. Gailurrera igo, panorama ikusi eta jaitsi ostatuan bazkaltzeko. Arratsaldean erromeria eta Ordiziara itzultzea. Irteera gogor eta bizia ikusten denez, ahalegin fisikoa ongizate espirituala, gozamen gastronomikoa eta erromeriaren festa giroa saritzen dira. Gainera, ordiziar mendizaleek harrotasunez jantzi zituzten klubeko intsigniak. Goiko hondoa, zuriz, Hiribilduko gaztelua eta baloi bat daude esmaltatuta, eta, behekoan, klubaren inizialak marrazten dira.

Hala ere, klub honen iraupena iragankorra izan zen, 1925eko urtarrilean prentsak bere desegitea jasotzen baitu bi urte eta erdiko bizitzaren ondoren. Barne-liskarrek ustekabeko amaiera eragin zuten. Garai horretan ez zen Mendi Federazioan sartu.

Ziur asko, erakundearen lorpenik handienak **Arana zelaia (1924)** eraikitzea izan ziren, klubeko jendearen ahaleginaren ondorioz, batez ere **Eugenia Arana** jaunarena; izan ere, hura gauzatzean, ulertezintasun eta oztopo asko gainditu behar izan zituzten, eta gaur egun txirrindularitza "**Ordiziako Klasika**" deitzen duguna martxan jarri zuten.

Luzeagoa izan zen **Santa Ana Kirol Elkartearen** ibilbidea Marista anaien babespean. Guztia 1920ko urrian hasten da, Santa Ana ikastetxeko ikasle talde batek ikastetxeko zuzendariari ikastetxearen izenarekin talde bat osatzeko nahia adierazi zionean. **Bere helburua kirol guztiak orokorrean eta bereziki "Football" delakoa praktikatzeko litzateke**, eta dagokion tokian uztea ikastetxearen eta herriaren izena. Hasieran ez zuten jokalariek baino bazkide gehiago; haiek osatzen zuten klubeko zuzendaritza. Bilerak Zabala Jauregiko ikastetxeko gela batean egiten ziren. Erakunde honen lehen zuzendaritza ezaguna 1923ko irailean eratu zen eta honako hauek osatzen zuten: Vicente Cortes, presidentea, Jesús Echeverría, Fermín Serrano, José Garmendia, Víctor Marqués Domingo Jauregui, Julián Larraza, Felix Esquisabel eta Francisco Pascual. 230 bazkide zituzten.

1925eko apirilean, klubaren egituraren barruan "**Club Alpino Chapel-Aundi**" sortu zen, mendizaletasuna zabaltzeko eta Gipuzkoako mendi handienetara igotzeko. Horretarako, bazkideen arteko lehiaketa bat antolatuko zen. Zuzendaritza Batzordea Ramon Semperena presidentea, Teófilo Martínezek, Joaquín Carrionek, Manuel Urquiolak, Miguel Txurrukak, Jesus Iturraldek eta Jose Pascualek osatzen zuten.

Klubak bat egiten du mendiko federazioarekin Santa Ana K.E. izenarekin, eta federazio horrek bultzatzen dituen jardueretan parte hartzen hasten da. Horrela antolatu zuen 1927an lehen mailako mendien lehiaketa soziala: **Aitzgorri, Irumugarrieta, Intza Dorrea, Larrunarri, Udalaiz, Ernio, Erniozabal, Izazpi, Irimo, Izarraitz, Murumendi, San Lorenzo, Otxabio, Uzturre, Adarra eta Jaizkibel**. Guztira 16 tontor. Bigarren mailakoentzat, 11 mendi, aukera librekoak, 16en artean, eta azkenik, emakumezkoentzat, 6, aukera librekoak, lehen mailakoentzat proposatutako 16 mendien artean. Ibilbideak 1926ko abenduaren 1etik 1927ko abenduaren 15era egin beharko ziren.

Zerrendatutako tontor guztietara igotzeko ezarritako epea igarota, **Juan Beitiak eta Ramón Errauzquinek** bakarrik lortu zuten planteatutako helburua, eta Ordiziako mendiko lehen finalistak bihurtu ziren, beren eskubidez. Beitiak eta Errauzquinek bidaia osoa elkarrekin egin zuten, eta euren balentriarekin, Ordizian mendizaletasunarekiko interesa areagotzeaz gain, Gipuzkoako mendietako gailurrik garaienetan Ordizia eta Santa Ana K.E. aren izenak grabatuta utzi zituzten.

Baina denak du amaiera. Horrela, **1928ko abenduan** zalaparta handia sortu zuen Ordizian **Santa Ana K.E. ren desagerpenaren berri** harrigarriak. Zenbait jokalariren gogo falta, tokiko merkataritzaren zati

handi baten laguntza eza, proiektua moralki eta materialki babestu zuten pertsona batzuen ahalegin eskuzabala gorabehera, dira kluba desegiteko arrazoiak. Gainera, ziuraski kirol eta ekonomia arlokoek baino garrantzi handiagoa izango luketen desadostasun politikoak sumatzen dira. Hala ere, taldeko mendi saila Federazioan izena emanda egon zen 1929ko abendura arte.

Garai hartan sortu zen Tolosan "**Aralarko Adizkideak**" elkarte. Garai hartan, mendi txangoak hasten ari ziren, eta mendizaleentzat zailtasun gehigarri bat zen komunikabideek mendietara hurbiltzeko zuten muga; horregatik, Aralar mendilerroko punturen batean aterpe edo babesleku bat izateko ideia sortzen hasi zen, aterpetxea oinarritzat hartuta, mendilerro paregabe horrek eskaintzen dizkigun txoko guztiak zeharkatu ahal izateko. Lan nekeza egin ondoren, **Igaratzako aterpea** eraiki zen, leku estrategikoa, eta, horretarako, antzinako mikelate-postu baten aurriak baliatu ziren. Babeslekua 1928ko irailaren 9an inauguratu zen. Aterpe honek lotura estua izan du beti Ordiziarekin eta bereziki Ordiziako Mandizaleak elkartearekin.

Aipatu behar da, halaber, gure herriko **Zubizarreta hotelak** kudeatzen zuela **Urbiako aterpe-hotela**, maiatzaren 15etik urriaren 15era irekita zegoena. Beste erosotasun batzuen artean, Telefono Probintziala zuen "*leku guztiekin komunikatzeko*".

Gainera, Ordiziak bazuen beste erakunde bat, "**El Buen Humor Villafrancatarra**" izeneko Elkarte Excursionista, eta ez dago ia dokumentaziorik, nahiz eta txangozale deigarriak mendiarekin lotura izan dezakeela adierazten digun. Badakigu 1926ko ekainaren 27an, sortu zeneko lehen urteurrena zela eta, kostaldeari buelta eman ziotela bizikletaz Zumarragan, Azpeitian, Zumaian, Zarautzen, Lasarten eta Tolosatik. Irteera goizeko sei eta erdietan izan zen, eta arratsaldeko zortzietan iritsi zen berriro lokalera. Lokal sozial bat izateak nolabaiteko egonkortasuna eta bideragarritasun ekonomikoa adierazten du.

Euskal mendizaleetasunaren urte oparoak dira, oparoaldi ekonomikoarekin bat datozenak, "**20ko hamarkada zoriontsuak**". Hori 1929ko abenduko datu hauetan islatzen da: 1924an baino 12 sozietate eta 480 bazkide gehiago zenbatzen dira.

Lurraldea	Elkarte kopurua	Bazkide kopurua
Araba	3	-
Bizkaia	48	-
Gipuzkoa	31	-
Nafarroa	5	-
Guztira	87	3.903
Iturria: Pyrenaica		

Baina 20ko hamarkadaren bigarren erdian bizi izan zen oparotasun ekonomikoaren zikloa amaitzear zegoen. **1929ko munduko krisiaren uhinek**, ordura arte ezezagunak ziren nazioarteko atzeraldi batek, 1930ean Atlantikoa zeharkatu zuten eta laster iritsi ziren Europaren bihotzera. Gure herrialdera une okerragoan iritsi ziren, II. Errepublika ezarri berriko gobernuentzat behintzat, gaizki jokatzeko duten bi egoerari aurre egin behar izan baitzieten: krisi ekonomikoa eta aldaketa politikoa. Eferbeszentzia

sozio-politiko handiko egunak dira, depresio ekonomiko ikaragarriarekin bat egingo dutenak, eta horrek zuzenean eragingo die Euskadiko ehun industrial eta sozialari, Goierri eta, ondorioz, Ordiziakoari.

Egoera bereziki larria da **CAF enpresan**. Lan faltaren ondorioz, 1931ko martxotik ekainera bitartean fabrikako plantilla 2120 langiletik 1720ra murriztu zen, eta lanaldia, gainera, astean hiru egunera murriztu zen. Baina hau hasiera besterik ez da. Guztira, 1931 eta 1932 artean, CAFek 1.500 langile baino gehiago kaleratu zituen, eta langile kopurua 587 langilera murriztu zen. Honek, ordura arte "fabrika Handiak" izan zuen garrantziaren eta honen inguruan hazi eta garatu zen eskualde baten egoera larriaren berri ematen digu.

Egoera horretan, ulertu behar da mendizaletasuna eta, oro har, kirola ez zirela lehentasuna izango inorentzat, eta Ordizian desagertu egingo zirela.

Krisi hori, neurri handiagoan edo txikiagoan, Euskadi osora hedatzen da, eta bete-betean eragingo dio Mendiko Federazioari, zeina krisi sakonean sartzen baita, argi eta garbi, 1929ko abenduan 87tik 1933an 37ra jaitsi ziren filiazioen beherakada nabarmenean. Krisiaren puntu gorena 1935ean kokatzen da, urte hartan Gipuzkoako elkarteak baino ez baitziren federatu. Aipatu beharra dago 1930eko Urteko Batzarrean mendizalearen izena aldatu zela, eta aurrerantzean **Alpinismoko Euskal Federazioa** deituko zaiola.

Eta hau hasiera besterik ez zen, bat-batean herrialde osoa amiltzen baita amildegian. 1936ko uztailaren 18an **altxamendu militar bat** hasi zen, Franco, Mola eta Sanjurjo jeneralak buru zituela, urte hartako otsaileko hauteskundeetan sortutako II. Errepublikaren gobernuaren aurka zuzendua, **Gerra Zibila** ekarri zuena eta, Errepublika garaituta, **Francisco Francoren diktadura** ezarri zuena, Espainia 40 urte inguruko gau luze batean murgildu zuena.

Gerra ostean ezer ez da berdina izango. Kirolaren arloan, elkarte guztiek egokitu beharko dute Estatu berriak emandako jarraibideetara. Futbola da lehen bere lehiaketak martxan jartzen dituen kirol-modalitatea.

Euskadiko Alpinismo Federazioa desagertu egin da eta urte askoan Espainiako Mendizale Federazio Nazionalaren **Euskal Eskualde Ordezkaritza izatera** pasa da.

Ordizian, 1940-1941 denboraldian, herriko bi taldek, **Chapel Gorri** eta **Itxaropena K.E.** bigarren mailako ligan parte hartuko dute. Bi taldeen arteko derbiak "txakur aurpegira" jokatzeko ziren.

Horregatik, bi taldeen arteko lehia tokiko elkarbizitzarako batere gomendagarria ez zenez, eta futbola hartzen ari zen gorakada ikusita, kirol-harremanak izan ziren klub bakar bat sortzea ahalbidetzeko. Udalak berak, José Francisco Garmendia "Mendigar" zinegotziaren bitartez, ahalik eta ahalegin handiena egin zuen kirol elkarte indartsu bat eratzeko, bazkide ugariarekin, gure herriaren ordezkaritza duintasunez eta kirol arrakastaz izan zezan. **1941eko apirilean Villafranca Unión Club eratu** zen. Juan Antonio Sanz Muniainek eta Juan Martin Munitak proiektu hau abian jartzeko egin zuten "iturgintza" lana azpimarratu behar da. Roberto Elcoro izendatu zuten lehendakari.

VILLAFRANCA U.C.-ren MENDI ATALA

Sortu berria zen klubean ez ziren gutxi mendizaletasun geldiezina zuten bazkide eta zuzendaritzako kideak, urte haietan Euskal Herri osoan indarra hartzen ari zena. Zaletasun hori asetzeko, 1941ean, mendizaletasun hori sustatzea erabaki zuten 15 gaztek osatutako talde gogotsu batek,

mendizaletasunak berak gidatuta. Garai hartan bazeuden Azari, Chapel Gorri, Itxaropena eta jaio berria zen Villafranca U.C. elkarteak. **Villafranca U.C.** ezin hobeto eratuta zegoenez, bere egitura aprobetxatu zuten eta klub nagusiaren **Mendi Atala** eratu zuten.

Lehenengo urrats gisa, **honako zuzendaritza batzordea aukeratu** zen: Angel Yurrita presidentea; idazkaria, Juan Antonio Sanz; bokalak, Marcelino Arana, Luis Galarreta, Roman Leunda, Jose Martin, Martinez anaiak, Gaztañaga anaiak, Corta anaiak, Nadal, Tomasa Sarasola, Manolo Zapata eta Auzmendi anaiak. Gogoia ez zitzaion falta. Hasiera batean Eli eta Carmen Gaztañaga ahizpen lokal batean egiten zituzten bilerak eta geroago Madril tabernara joan ziren. **Dominen lehen ezarpena 1941-1942 denboraldian izan zen, Aitzkoate mendian.** Miguel Gaztañaga, Pedro Gaztañaga eta Roman Leunda izan ziren finalistak.

Mendi irteera guztiak zuhaitzian hasten ziren, akordeoi biribilketa batek giroturik, txokora iluntzean iritsiz, eta, azkenik, txistularien kalejira alai batekin. Egindako jardueren artean, aipatzekoa da 1942ko maiatzaren 30ean **Fortuna K.E.aren II. Martxa erregulatuan** parte hartu zela, 14 ordu inguruko iraupenarekin. Eta 1943ko uztailaren 11n Gorbeia magalean zegoen aterpearen inaugurazioan izan ziren. Estatutu propioak, dirudienez, 1943an bertan idatzi ziren.

“MONTAÑEROS ORDIZIANOS” ELKARTEAREN SORRERA

Baina seme-alabak gurasoengandik emantzipatzen diren bezala, mendizale talde aktibo honek, Juan Antonio Sanz buru zela, amarrak askatu eta Villafranca U.C.tik deslotzea erabakitzen du, **Montañeros Ordizianos** izeneko elkarte berri bat sortuz. Juan Antonio Sanzek berak jarri zituen martxan elkartearen estatutuak, eta bertan jasota dago erakunde berriaren helburu nagusia **"mendiko kirola sustatzea"** dela. **1945eko otsailean** gaude. Nahitaezko izapide burokratikoak igaro ondoren, **Espainiako Mendizale Federazioak onartu zituen 1945eko apirilaren 5ean.** Egoitza sozial propiorik gabe, federazioaren ondorioetarako, sozietatea ofizialki erregistratuta zegoen **Madrid tabernan**, Marqués de Argueso kaleko 9.zenbakian, urte haietan Miguel López buru zela.

Elkarte berriaren lehenengo irteera ofiziala maiatzaren 10ean izan zen, Igokunde egunean, **Aralarko Pikoeta mendira**, Villafranca U. C.ko 1944ko mendi lehiaketetako finalistei dominak ezarri zitzaizkielako.

Gizartearen armarrria edo ikurra iradokitzeke asmoz gaur egun Puerta del Sol deritzon aire zabalean egindako bilera batean, **Virgilio Morte** delineaizaleak CAFen proposatutakoa aukeratu zen. Amarriaren erdian mendizaleen **M** letra agertzen da, paisaia menditsu baten gainean, non Txindoki tonu berdean agertzen den, eta, bere gainean, zeruaren urdina, guztia ordiziarren **O** letrak inguratua.

Hasiera-hasieratik, **emakume talde** garrantzitsu batek aktiboki parte hartu zuen proiektua sendotzen eta antolatzen ziren jarduera guztietan. Ez da erraza mendizaletasunaren aitzindariak erreskatatzea, baina Mirari Corta, Manolita Urretagoiena, Irastorza ahizpak, Eleuteri eta Carmen Gaztañaga, Tomasa Sarasola, Milagros Kerejeta, Miren Etxeberria, Garbiñe Eskisabel, Miren Amilibia, Maria Pilar Eskisabel, Julene Iturrioz, Asun Txurruka, Anita Mintegi, Rosa Oiarzabal, Mariasun Atxotegi, Clara Garmendia, Mari Neves Garcia del Molino, Maite Garmendia, Ana Mari Mujika, ... aipatuko ditugu.

Bere jarduerekin jarraituz **1945eko ekaineko** lehen igandean, elkarte berri ordiziarren lau patruilak Fortuna K.E.aren VII. Martxa arautuan parte hartu zuten. Angel Yurritak zuzendu zituen entrenamenduak eta kronometroa eskuan, minutuko eman beharreko pausoen kopurua zehaztu zuen. Patruilak hauek izan ziren: Angel Yurrita, Juan Antonio Sanz eta Murua; Felix eta Carlos Auzmendi eta

Paco Murua; Miguel Gaztañaga, Perico Gaztañaga eta Latorre, eta azkenik Pedro Corta, Juanito Murua eta Ignacio Erausquin. Ez dakigu Yurritak proposatutako entrenamendu zorrotz eta zientifikoek nahi zen eragina izan zuten ala ez.

1947ko abuztuko bigarren igandean iritsi zen lehen aldiz Gipuzkoa eta Nafarroa arteko mugara Errenagan, **San Migel Goiaingeruaren** irudira, non Igaratzako gurutzarekin topo egin zuen. Benetako gertaera izan zen, eta ehunka mendizale mugiarazi zituen, horien artean ordiziar ugari, Gipuzkoako zonalde honetan San Migeli betidanik izan zaion debozio berezia dela eta. Aurten hirurogeita hamahiru urte beteko dira mendizale eta fededun ugari biltzen dituen topaketa hau hasi zenetik.

Urte horretan bertan, **Antxusi mendian** ezarri ziren dominak, eta lau finalistek lortu zuten helburu hori. Urte hartan, elkarteak krisi handi samarra ezagutu zuen, bazkideen artean halako gogogabetasun eta nahasmen bat sortuz. Datu bitxi gisa, esan behar da une hartan kuota-pezeteta bat ordaintzen zela.

1950ean zuzendaritza hauek osatzen zuten: presidentea, Antonio Crehuet; presidenteordea, Corta; idazkaria, Miguel Gaztañaga; diruzaina, Luis Aramburu; bokalak, Carlos Auzmendi, Jose Urquiola eta Eleuteri Gaztañaga.

Laster, mendizale gazteen belaunaldi berri batek bultzada berri bat emango dio gizarteari. Bertan agertzen dira Nadal, Lecuona, Luengo sarriegi, Esquisabel, Viana, Manrique, Zapata, Sánchez, Otegui, etab.

Urtebete igaro ondoren, 1951ko urriaren 21ean, lortpenigarrantzitsu bat gertatu zen Gipuzkoako eskaladan. Bi mendizale tolosarrek, Anthon Saenz Basagoitiak eta Jose Arratek, Kataluniako Zentro Excursionistako Jaime Reñé maisuarekin batera, aurreko hiru saiakeren ondoren, **Txindokiko lehen eskala bukatzea lortu dute mendebaldeko gailurragatik**, kontrako bi isurialdeak banatzen dituen, taju sakonetan moztua, bereziki hegoaldean Oria-Iturri erreka gainean. Bide zail hau menderatzea bost ordu eta 25 minutuko esfortzu handia kostatu zitzaion.

Mendizaletasunak gora egin zuen berriro, eta bazkideen kopuruak ere gora egin zuen. Zaletasun handi horri erantzun egokia emateko, **Alfonso Nadal** buru zuen gazte talde batek lokal sozial duin bat aurkitzeko lanari ekin zion. Bere lehen helburua Aguirre taberna izan zen, Plazuelako "Jero" tabernak ezagutzen zuena. Ondoren, zenbait lokalen aukera aztertu zuten, besteak beste, Urteaga Hotela, hau ere Plazuelan, eta Graficas Aralar. Kudeaketa horiek ez zuten emaitzarik izan, eta **Ordizia kaleko 5.zenbakiko** txoko batean jarri zituzten begiak, jabeek Altunari alokatuta baitzeukaten.

Zulo bat besterik ez zen, burua ez kaltetzeko konkortuta sartu behar zena, gauza askotarako balio izan zuena, ukuilua, biltegia eta baita hiltegi klandestino ere. Lokal honek 70 zentimetro baino gehiago sakondu behar izan zuen, 1,70 metroko altuera baitzuen. Hilabetetan zehar, mokoka eta palaz, boluntario talde bat, Viana, Sarriegui, Amilibia, Eskisabel, Alustiza, Korta, Iturrioz, Diego Sánchez, Antonio Carrión, Luengo, Manrique, Etxeberria eta beste batzuk, gutxi gorabehera 26-30 m³ lur atera zituzten, hori guztia pulstuan. Antxon Jauregik eta Jose Martin Martinezek, egiten zituzten jaki eta ardoekin, neurri batean, ahalegin ikaragarria goxatu zuten. Eraikinaren oinarrira iritsi ziren, eta ahalik eta gehien indartu behar izan zuten, egitura sendotuz. Material kopuru hori lekualdatzeko Patxi Usabiaga, "Juantxiki", Jose Martin Eizagirre "Itzain" eta Juan Bautista Lasa "Potxo" izan zituzten laguntzaile, eta euren "gurdiekin" eta trakzioaz arduratu ziren aberekin elkarlanean aritu ziren.

Nahitaezko gobernu-baimenak jaso ondoren, **1954ko uztailaren 18an**, ponpa handiz inauguratu zen lokal sozial berria, Joaquín Bermejo erretoreak bedeinkatu zuena. Ekitaldian izan ziren Francisco

Legorburu alkatea, tokiko sozietate guztietako ordezkariak eta bertako bazkideak. Jose Luengok "lunch" bikaina prestatu zuen, eta Jose Castillo chefak banderillak eta askotariko pintxoak oparitu zizkien bertaratutakoei. Proiektu hau gauzatu zutenen desbideratzeak sarituak ziren, bereziki, empresa horren alde Alfonso Nadal lehendakariaren sakrifizioak, abnegazioa eta eskuzabaltasuna ezin dira ordaindu ! Lokala bazeukaten, beti amestu izan zutena!

Une horretan, honako hauek osatzen zuten zuzendaritza: presidente Alfonso Nadal, presidenteorde Iñaki Iturrioz; diruzain Indalecio Fernández, idazkari Felix Pagnon eta bokal gisa Joakin Viana, J.M. Dorronsoro, Luis Munduate, José Urkiola, Ramón Sanchez, Diego Sanchez, Juan José Lekuona eta Pedro Corta.

100 bazkide zeuden, batzuk lokaleko bazkideak eta beste batzuk mendiko bazkideak, 100 pezetako kuota ordaintzen zutenak. Lanak zozketak, jaialdiak eta hamaika jarduera antolatuz ordaindu behar izan ziren. Ahaleginak merezi izan zuen.

Urteak aurrera doaz, eta horrekin batera aldaketa sozial, politiko eta ekonomiko sakonak gertatzen dira. Montañeros Ordizianos elkarteak ez da gertakari horietatik kanpo geratzen, eta 1970ean, Manuel Ceberio, Fernando Terradillos, Santiago Mendizabal, Fernando San Pedro, Luis García eta Lutxi Lasaren bultzadaz, elkartearen estatutu berriak idatzi ziren, eta Gorputz Hezkuntza eta Kirol Ordezkaritza Nazionalak onartu zituen 1971ko urtarrilaren 22an. Aurrerantzean, elkarteak **ORDIZIAKO MENDIZALEAK** izena hartu zuen.

ALFONSO NADAL LEHENDAKARIA GOGOAN

Patu zoriontsua nahi izan zuen, familia madrildar baten urratsak ordiziar txoko honetara eramane zitzan: Nadal-Rodelgoek, Donostian eta Tolosan bizi izan ondoren (1920an iritsi ziren hara lana zela eta) Cartonajes Nadal industria gure artean muntatzea erabaki zutenak. On Angelek, "Gure etxea" Benefizentziaren etxe santuaren ongile zenak, lortu zuen ospeagatik, eleberri bat idatz genezake. Baina gure helburua bere seme Alfontso da, 1919ko uztailearen 13an Madril jaioa. Mendi zaletasun handia zuenez, Donostian bizi zela Errenteriako "Urdaburu" mendi klubean sartu zen. 45. urtearen erdialdean iritsi ziren Villafrancara eta laster sartu zen mendizale familia handian. Estazio auzoko gure koadrilako "kapitaina" zen espazioko jolas guztietan, futboleak bereziki. Baina mendiarekiko zaletasunak behin betiko markatu zuen eta laster hartu zuen elkartearen gidaritza. Oinarrizkoena falta zitzaion gizarte bat: lokal soziala. Anita Mintegui andrearekin ezkondu, 1949ko maiatzaren 14an, zoriontasunak urte gutxi irauten dio 1957ko ekainaren 7an hil zen, ustekabean. Ezkondu eta urte gutxitara familia handi bat osatu nuen (4 seme-alaba), denak mendizaleak, eta zoriontasuna lortu zuen orduan, mendigoizale guztiei etxe berria ematean. Gure oroimenean, mendiarekiko zure interes eta maitasun dinamikoaren egunetan bezala, zure presentzia bizirik dagoela elkarteak gidatzen duten zuzendaritzek urtez urte antolatzen dituz jarraitzen duten jarduerak guzti-guztietan. Bere oroitzapena han dagoela, gizarte-lokaleko giro guztian flotatzen duela; bilera guztien buru dela, ohorezko lekuan, ohorezko lehendakari gisa, bere argazkia agertzen baita: Alfontso adiskidea, zuk markatu duzu bidezidorra eta mendizale belaunaldi berriak bertatik ibiltzen dira santu eta seinale honekin: Alfonso Nadal - Presente!

Fermin Gonzalez "Kifi

Santa Ana aldizkaria 1995

Ezin dugu ahaztu **José Sarrieguik** egindako lana, 1952an José L. Sánchez presidentearen laguntzaile garrantzitsua baitzen, Alfonso Nadalena izan zen bezala. Arotz bikainak gizarte-lokaleko obretan lan egin zuen, habe, ate, armairu eta abarrez arduratuz, **eta I. Gizarte Martxa Erregulatuaren** antolaketan parte hartu zuen (1955). Gainera, Erenagako gailurrean Alfonso Nadalen omenez postontzi bat jartzen lagundu zuen. Alotzan zuhaitzak landatzen eta Txindokiko iturria konpontzen parte hartzen du. Hori gutxi balitz bezala, haurrentzako **I. Ibilaldi erregulatua** antolatzen du, non **Julian Garcíak, José Antonio Galparsorok**, osatutako patruila garaile suertatu zen, gaztaroan hil zirenak, eta hau idazten duena, **Patxi Garmendia** ; eta San Adriango babeslekua konpontzea bultzatzen du.

1952. urtetik aurrera, sozietateek antolatzen dituzten irteera kolektibo, sozial eta elkarte artekoen egutegi ofizial bat ezartzen hasi ziren

URTEAK	IRTEERAK
1952	Intzartzu, postontzi bat jartzeko; Ganbo; Aitzgorri
1953	Finalista eguna Usurben; Amboto; Izarraitz.
1954	Finalista Eguna Altzamendin; Durangaldea, Uarrai (Aralar), Izarraitz, Urbasa
1955	<p>Dominen ezarpena Altzamendin; Herriko I. ibilaldi arautua; Igaratza.</p> <p>Mendizale Ordiziarrek 525 pezeta jarri dituzte Besaiden eraikitako monumentua eraikitzeko, mendi-istripuetan hildako mendizaleei eskainia. Inaugurazioa urriaren 5ean egin zen.</p>
1956	<p>Dominen ezarpena Altzamendin; postontzi berri bat jartzea Txindokin; II Gizarte Ibilaldi Erregulatua, Igaratza, San Migel, Gorbeia.</p> <p>Une honetan, egoitza soziala Martínez jatetxean zegoen.</p>
1957	Dominen ezarpena Altzamendin; III Gizarte Ibilaldi Erregulatua, Gorbeia
1958	<p>III. Mendi Astea; Elkarte ibilaldi arautua; Finalistaren festa Altzagaraten; Igaratza, Izarraitz, Basaide.</p> <p>Sozietateak 43 bazkide federatu zituen</p>
1959	<p>Elkarte-martxa erregulatua; Finalistaren festa Usurbe mendian Beasain K.E.kin batera; Igaratza.</p> <p>Sozietateak 50 bazkide federatu zituen</p>
1960	<p>Finalistaren Jaia Altzagaraten Beasaingo K.E.kin batera.</p> <p>Sozietateak 50 bazkide federatu zituen</p>
1964	RENFEk deskontuak egingo dizkie bere trenetan federatu txartela aurkezten

	<p>dutenei.</p> <p>Mariano Carazo, Florentino Otamendi eta Juan José Lekuona hirugarren postuan sailkatu ziren Gipuzkoako Mendiko Orientazio Martxako VI. edizioan</p> <p>Maiatzaren 1ean, goizeko 7etan Ordiziatik irtengo den Larraitzerako autobus zerbitzua hasiko da.</p>
1965	<p>Elkartearen ordezkari bat Donostian ospatu zen XXIV.</p> <p>lazgo mendi lehiaketako finalistak hauek dira: Jesus Maria Oyarbide (50.000 metro); Andres Maria Pozuelo (35.000 metro); Javier Miralles (25.000 metro); Fernando San Pedro (20.000 metro); Begoña eta Margarita Iciar (15.000 metro).</p> <p>Mendiko astean parte hartu zuten, besteak beste, Jesus Martinez medikuak eta Felix Garitano apaizak. Finalistaren Festa loian ospatu zen.</p> <p>Apirilaren 18an Larraitzerako autobus zerbitzua hasi zen, Ordiziatik goizeko 7etan irtenda.</p> <p>Montañeros Ordizianos elkarteak 100 pezetako dohaintza egin du Sevillara Suhiltzaileen Nazioarteko V. Biltzarra dela eta egindako joan-etorrien gastuak ordaintzeko. Bertan, 3 suhiltzaile Ordiziarak, Mikel Olea, Isidro Usabiaga eta Emilio Sánchez izan ziren parte hartu zutenak, eta euren helmugara iritsi ziren Ford T batean.</p>
1967	<p>Elkarteak 1.400 pezetako ekarpena egiten du Peruko Andeetarako Euskal Herriko eta Nafarroako Espedizioari laguntzeko.</p>
1973	<p>Ordiziako Mendizaleak Eskualdeko Mendi Kanpamentuan parte hartzen du. Gipuzkoatik 15 elkarte joan ziren.</p>
1974	<p>9 bazkide ordiziar Urbiako Haur eta Gazteentzako I. Eskualde Kanpamentura joan ziren, Euskal Mendizale Federazioaren 50. aniversarioa dela eta antolatutako ekitaldien barruan</p>

Garai hartan, txangoak egiteko, kamioi bat alokatzen zen, eta kamioien kutxan bidaiatzea debekatuta zegoenez, kamioia kontratatzeke orduan, jabeari ordaindu behar zioten isunaren zenbatekoa. Geroago autobus zerbitzu bat jarri zen martxan, "**Fangioren** " **mitikoa**, igandetan Ordizia eta Larraitz lotzen zituena. Goizeko bostetan irteten zen.

1955. urtean, elkarteak emandakoa, maiatzaren 19an, **Santa Anaren irudi bat eraman zuten Igaratzako Andra Mari ermitara**, eta ermitaren albo batean jarri zuten. Santuaren eskaiolazko irudia Oloten egin zen eta 150 pezeta kostatu zen. Jose sarriegi arduratu zen idulkiaz, eta Fernando Garate bernizatzeaz. Txomin Eskisabel, Jesus Aierbe eta Andoni Amilibia ere han ibiltzen ziren antolakuntza lanetan.

Berrogeita sei urte beranduago, hezetasunagatik eta erorketaren batengatik irudia hondatzen ari zela ikusita, ordiziar mendizaleek aurrera pauso bate ematen dute eta Santuari bere distira itzultzeko

konpromisoa hartu zuten. Laster egiaztatu zen eskaiola lehengoratzea zaila zela, eta, beraz, irudi berri bat enkargatzea erabaki zen, lehenengoa ordeztzeko. Tomas Ugartemendia Gazteluko eskultoreak harran egin zuen lana, gure herriko parrokiaren dagoen Santa Ana eta Ama Birjinaren iruditik abiatuta.

Lokal Sozialean, Barrena Jauregian eta Eliza parrokiarekin ondoz ondoko erakusketa egin ondoren, **2001eko ekainaren 10ean**, lehen argiekin, irudia Igaratzako egoitzara lekualdatzen hasi zen. Hala ere, eguraldi txarra zela eta, San Migelera joan behar izan zuten, eta bertan egin ahal izan zituzten aurreikusitako ekintzak. Jose Mari Sanzek, Marcial Legorburuk, Juan Ramon Etxezarretak eta Ramon Olanok sartu zuten irudia Basilikan. Barruan, Jesus Mari Garate buru zutela, dantzari ordiziarrek omenaldia egin zioten **Santa Anaren irudiari**. Emozioak bildu zituen ospakizunean parte hartu zuten mendizaleak.

Urte batzuk geroago, **1959an**, ez zen oharkabean pasa aurreko urteko finalistei dominak ezartzeko festa, **Beasaingo eta Ordiziako mendizaleak** batu zituen ekitaldi batean. Usurbeko gailurrean egin zen, eta "mendi elkartasuneko ekitaldi bikaina" izan zen. **Florentino Otamendi** elkarteko presidentek hitz batzuk zuzendu zituen "herri horietako mendi-anaitasun handia goraiatuz eta gazteen artean are gehiago areagotzea proposatuz".

<p>1958. urteko finalistak</p> <p>Haurrak</p> <p>15.000 metro: Pedro Larrayoz</p> <p>10.000 metro: José María Jauregi</p> <p>5.000 metros María Rosario Sarriegi, Ángel Nadal, Joseph Urkiola, José María Urkiola, Javier Miralles, Jesús María Oiarbide, José María Auzmendi y Ángel María Manrike.</p> <p>Gizonezkoak</p> <p>50.000 metro: Pedro María Alda</p> <p>30.000 metro: José Urdangarin, Joaquín Sarriegi, José Sarriegi.</p> <p>25.000 metro: José María Leunda, José L. Susperregi, José Manuel Lizaso, José Luengo</p> <p>20.000 metros: Joaquín Viana, Eduardo Alda, Aitor Amilibia, Florencio Otamendi, Domingo EsKisabel.</p> <p>15.000 metros: Juan Etxezarreta, Imanol Iturriotz, Benito García, Joaquín Garmendia, Francisco Simón, Bernabé Layana, José Otegi,</p>	<p>Emakumezkoak</p> <p>20.000 metro: Pepita Lasa</p> <p>15.000 metro: Petra Rico, Julene Iturriotz, María Rosario Garmendia.</p> <p>10.000 metro: María Pilar Eskisabel, María Begoña Eskisabel, Garbiñe Eskisabel, Edurne Markiegi, María Carmen Simón, Milagros Kerejeta, María Carmen Oiarbide, María Luisa Rico</p> <p>Ibilbideak</p> <p>José Luengo, José Sarriegi, Joaquín Biana, Francisco Simón, Pedro M. Alda, Domingo Eskisabel</p>
--	--

Emilio Sanchez, Manuel Garrido.	
---------------------------------	--

Urte horretan bertan, otsailaren 15ean, Jose Otegik, Imanol Otegik eta Jose Joakin Susperregik postontzi bat jarri zuten **Pikuta mendiaren tontorrean**. Bere instalazioaren 50. urteurrena ospatzeko, Ordiziako Mendizale elkarteak erronomia bat antolatu zuen iaz.

Puntu honetara iritsita, ezinezkoa da **Manolo Calvo "Zapata" eta Tomasa Sarasola senar-emazteek** egindako lana alde batera uztea. Haiak ahalegin guztiak egin zituzten Aralarko mendietara joaten ziren milaka mendizaleak ase zitezen, eta beren egarria, 1969tik 1986ra, jende gehien ibiltzen zen ibilbideetako leku estrategikoetan eraikitzen joan ziren iturri zoragarrietan. Erraldoien lana, modu erabat desinteresatu eta altruistan eginga. Han jarraitzen dute eta zain ditugu Narrastegiko-Iturria (1969), Errekonta (1969), Lokatz-Iturria (1970), Iturbeltz (1971), Galtz-Ola (12974), Ongarreta (1975), Almitzeta I (1975), Almitzeta II (1977), Aitz-Ola (1979) eta Arrupe (1986).

Era berean, ezin dugu ahaztu **Antonio Calvo "Zapata"** Manoloren anaia txikiaren lana. Manolok hainbat ekimenetan parte hartu zuen, eta gailurrik ezagunenetan postontziak eraiki eta jarri zituen: Erenaga, Txindoki, Arrobigaine, Pikuta, Murumendi, etab.

Denborak aurrera egin ahala, gizarteko mendizaleak esperientzia hartzen hasi ziren, eta, herabeki, **Pirinioak konkistatzeari** ekin zioten. Horrela, Diego Sanchezek Tolosako hainbat lagunekin batera, besteak beste, Balaitus eta Gran Facha koroatu zituzten. Guillermo Oteguik Panticosa ingurutik eraso zion Infernuko gailurrari. Ordesa eta Piedrafita inguruko tontorretan Peli Eskisabel, Calvo, Alda, Eugenio Arrieta, José Luengo, J.J. Lecuona, Olea, Sarriegui eta abar ibili ohi ziren.

Garai horretan, erabiltzen ziren botak, gehienak, Aldak artisau eran eginak, erresistenteak ziren. Lehen galtza bavariarrak ikusten hasiak ziren, galtzerdiak belaunetaraino, jertse koloredunak eta galtza motzak ere bai bero egiten zuenean.

Materialari dagokionez, egoera ekonomiko ona zutenek bakarrik zituzten piolet eta kranpoiak. Gainontzekoek, gehienek, CAFetik lortutako materialarekin eskuz egiten zute behar zuten materiala. Zurezko kirtanak Juan Cisnerosen gauza ziren, kalitatearen bermea zena.

Laster konturatu ziren elkarteko mendizaleak **Pirinioak** ez zirela mendilerro bat eskarmentu handiko mendizale batzuentzat bakarrik, baizik eta behar bezalako prestakuntzarekin eta nolabaiteko zuhurtziarekin oso erakargarria zirela.

Zenbait iturriren arabera, 1962an elkartek Pirinioetarako (Izaba) lehen autobusa antolatu zuen. Beste batzuek 1958ra edo 1960ra aurreratzen dute data, eta adierazten dute, gainera, 1958an mikrobus bat atera zela Panticosara.

Aktibitate frenetikoko, horizonte berrien aurkikuntzako, lortu beharreko erronka berrien urte haietan, eskarmentu handiagoko mendizale batzuei Pirinioetako "hirumilek" txikiak egiten zizkieten, eta euren begiak **Alpetan** finkatzen hasten ziren, eta, zehazki, **Mont-Blanc mendietan**. Lehen saiakera 1961ean egin zen, Guillermo Otegui, Pedro Alda, Peli Eskisabel eta Tolosako Lasvayoz dira protagonistak. Baina inguru hartan nagusi ziren baldintza meteorologiko txarrek legea ezarri zuten eta, irizpide egokiz, beren ahaleginari uko egin zioten.

Ez zuten amore eman. Bazekiten haien esku zegoen helburua zela, eta urtebete igaro ondoren Guillermo Otegui, Pedro Alda eta Diego Sanchezek arrakastaz amaitu zuten Alpeetako gailur mitikoaren igoera. Lorpen hau, mendi giroan, benetako balentria bezala hartu zen. Protagonistak "Ordiziako Mandizaleak" erakundea eta Ordizia bera ziren.

1964an, **lokala** inauguratu zenetik hamar urte igaro zirenean, beharrezkoa ikusten zen **eguneratze- eta eraberritze-lanak egitea**. Elkarreak bere itxura aldatzen du. Estilo rustikoa hartu zen, eta bere hormetan mendiko paisaiak margotu ziren. Sukalde ekonomikoa, kafe-makina eta liburutegia ere erosi ziren. Zenbat sozietatek zuten liburutegia gaur egun? Urdailari, mendiari eta kulturari ere egiten zitzaaien omenaldia. Lanen kostua 300.000 pezetakoa izan zen, baina merezi izan zuen.

Lokala, txikia izan arren, oso atsegina zen, arima zuen. Niri **itsaspekoa** iruditzen zitzaidan, periskopia falta zuena, baina Ordizia kaleko espaloia baino zentimetro gutxi batzuk gorago zeuden eskotilak zituena. Sukaldeak, bere tamaina txikian, denetarik zuen, eta bere bao guztiak modu arrazionalan aprobetxatzen ziren. Hori bai, aldapa handiko eskailerak arriskutsuak izan zitezkeen ekaitz eta itsaso lodiko egunetan.

1967an **Alpeetara itzuliz**, Javier Mirallosek, Tolosa eta Azpeitiko talde batekin, Cervino eta Mont-Blanc mendiak gainditzea lortu zuten, azken kasu honetan J. Cisneros eta Paco Ruizen laguntzarekin. J. Mendizabalek, J.M. Oiarbidek, eta Paco Ruiz eskarmentudunak osatutako beste talde batek, arestian aipatutako gailurrak gehi Arroza Mendiarena lortzen dituzte.

Urte berean Ori (Orhy) mendira igotzen ari zela, **José Luis Alloza Garate** mendizaleak istripu larria izan zuen, eta zorionez berreskuratu ahal izan zen.

Espedizioak urtez urte egiten dira. 1972an Fernando Terradillosek eta Santi Mendizabalek Mons Jungfrau eta Gran Paradiso igo zituzten. Urtebete geroago, bi mendizalek hartu zuten protagonismoa: M^ñ Rosario Mújika eta María Jesús Núñez. Santi Mendizábal, Jesús Mari Oiarbide eta Juanjo Mujkka mendizaleak Mont Blanc mendira igotzen dira.

Hurrengo saiakeretan, 1974an eta 1975ean, Juanjo Mujika, Fernando Terradillos, Juan Cisneros eta Paco Ruiz Arama, Ataun edo Beasaingo mendizaleekin batera, bere izena Alpeetako tontor handietan inskribatuko dute, bereziki **Eiger tontor konplikatua**. Tontor honetan Terradillos ek eta bere lagun beasaindarrek eskaladako "Master" bat eman zuten

Azken urte horretan zoritxarra iritsi zen Elkartera. **Jesus Rodriguez** mendizalea Txindokin hiltzen da, "Txema eskalada" izeneko gunetik erori ostean. Istripuaren arrazoiak ez dira ezagutzen, halaberrez, egun hartan eskalada bera bakarrik egiten baitzuen. Gorpua bi egunez bilaketa lanetan aritu ostean aurkitu zuten.

Zoritxarrak ez dira hemen amaitzen; izan ere, urtebete geroago, 1976ko ekainaren 18an, **Fernando Terradillosek, Sebastian Sanchez beasaindarrak eta Jose Luis Orbegozo azpeitiarrak**, Vignemale mendigunean Gaubeko Arista eskalatzen ari zirela, gailurrera iristeko 15 metro falta zirela, harrizko bloke handi bat erori zitzaien, eta kordadako hiru kideak arrastaka eraman zituzten. Heriotza horiek Euskadiko mendizale guztien dolua eragin zuten. Hildako hiruren omenez Beasaingo Aitzgorri mendi elkarreak gurutze bat jarri zuen, gertakizun luzearen oroigarri. Jose Sarriegik eta Luis Mari Lantziegok parte-hartze handia izan zuten enpresa horretan.

Mina handia da, baina mendiaren erakarpena ere bai, eta Alpeetarako espedizioak ez dira gelditzen. Javier Miralles, Javier Garin, Jose Miguel Latasa eta Juanjo Mujika izango dira protagonistak.

Laurogeiko hamarkadan sartu zirenean, eskarmentu handiko mendizaleen helburuak Europaz gaindiko espazioetara zabaldu ziren, eta planetako gailurrik garaienak konkistatzeari ekin zioten.

Maria Jose Lasaren balentria har dezakegu adibide gisa. 1980ko uztailaren 7an Peruko Andeetan Ausangate (6.372 metro) gailurra konkistatu zuen.

Gainera, zailtasun handiko horma harritsueta espezializatutako **eskalatzaile belaunaldi berri bat** agertzen da, prestakuntza eta teknika finena eskatzen duena. Hauek izango dira: Koldo Gonzalez, Javier Lakalle (Pirinioetako elur-jausi batek hil zuen), Jesus Maria Munduate, Jesus Maria de Juan Irastorza, Pello Eskisabel eta Juan Bautista Sukía. Aurrerago, Ricardo Otegi eta **Josune Bereziartua**, kirol eskaladako munduko espezialistarik onenetakoa, gainera, oso bide zailak gainditzen zituen horma handietan.

Urteek aurrera egin ahala, gailurrik garaienetan eta hormarik eskurazinenetan protagonista berriak agertuko dira, eta erronka jo eta azpiratu egingo dituzte. Hortik ibiliko da **Mikel Saenz de Urabain**, eskalatzaile moldakorra eta teknika finekoa, eskalada-bide berriak irekitzen dituena bai AUSA-Gaztelun, Txindokin, Vignemalen eta Ordesako parkean, eta baita Himalayako Kusun Kanguru eta **K-Zan**, eta Alaskan Hunter mendian horma oso luzeak gaindituz. Eta **Pedro Garziak**, Pirinioetan eta Alpeetan igoera ugari egin ondoren, beste kontinente batzuetara jauzi egin eta gailur handiak lortu zituen Marokoko Atlasean; Ekuador, Peru eta Argentinako Andeetan (Aconcagua, Chimborazo, Pisco); Georgian (Elbrus); Pamir mendikatean, Tadjikistanen-Asia erdialdean; Tien-Shanen, Kazajstán, Kirguizistán eta Txinaren erlean; eta Txina, India, Nepal eta Pakistango Himalayan non 2010eko maiatzean **Everestera** igotzea lortu zuen, planetako gailurrik altuena.

Eta Mikel eta Pedrok komunikabideetan titularrak lortu badituzte, beste lorpen horiek aldarrikatu behar ditugu, "Ordiziako Mendizaleak" elkarteko kiddeek mendizaletasuna sustatzeko, mendia maitatzeko eta menditik ikasteko abnegazio handiz egiten duten lan isila hedabideetatik kanpo. Haurrak orientatuz, bideak zainduz eta balizatuz, iturriak konponduz eta urtean zehar mendi irteera eta martxa ugari antolatuz, baita mendiari eta naturari buruzko hitzaldiak ere.

Urteko egutegian 40 ibilbide edo irteera aurreikusten dira, oro har, igande goizean egin eta eguerdirako txokora itzultzeko pentsatuak, eta, horrela, berreskuratze- eta hidratatze-prozesua amaituko da, jatorri desberdinetako ardoak dastatuz.

Jarduerak urtarrilean hasi eta azaroan amaituko dira, abuztuko eta abenduko bi hilabeteko atsedenaldiarekin. Badira agendan klasikoak diren irteerak, hala nola Gipuzkoara bueltatzea, Oriorako martxa, ekaineko azken igandean egiten dena eta aurten, ospatuz gero, 60. edizioa izango lukeena. Ez da falta Pirinioetara (Formigal) hiru eguneko irteera tradizionala, uztailaren hirugarren astean egiten dena. Aipatu behar da 30 urtean zehar fideltasun harreman zoragarria sortu da Elkarrearen eta Nievesol hotelaren artean. Eta urtea amaitzeko, Herriko Haur Martxa eta Mendi Astea, kurtso honetan beren 56. Urtebetetzean, eta Finalista Eguna.

Erakundeak bere eslkarte –egoitza galdu duen arren, bere jarduera eta helburuak aldatu gabe daude. Juan Mari Garmendia elkartearen burua, eta Ignacio Mendiguren, Asun Lekuona, Manolo Perez de Arenaza eta Marcial Legorburu zuzendaritza batzordeko kideak, buru-belarri ari dira lanean, sortu zenetik Elkarreak izan duen espirituari bizirik eusteko. Udalak utzitako Torrea eraikineko lokal batean aurkituko dituzue. Han daude zain.

Elkartearen webgunean adierazten denez, "**Elkartearen helburu nagusia mendizaletasuna eta mota guztietako mendiko kirolak sustatzea da**". "**Herriarekin eta euskal kulturarekin duen loturagatik, Mendizale Elkartea eragile garrantzitsua da herriko eta bailarako kultura- eta aisialdi-jardueretan, baita errebindikazio-jardueretan ere**", eta ahalegin horretan dihardute, zalantzarik gabe, **Norberto Muñozen** laguntzarekin, zeina goialdeetatik nahasian ibiliko baita ibilbide berriak diseinatzen.

19-kobidaren ondorioz bizi dugun alarma-egoera honetan, etorkizunari begira diezaiozun itzaropenez, jakinik 75 urtetik aurrera proiektu hau bizirik mantendu zutenek, gutxienez beste 75 urtez aurrera jarraitzeko adorea eta bultzada ematen dizuetela.

Horregatik, gaur inoiz baino gehiago berreskuratu behar da ORDIZIANOS AL MONTE elkartearen leloa. Urte askotako

PATXI GARMENDIA "MENDIGAR"